

Documentació: més enllà del Google

Roger Pascual
Fotos: Josep Cano

El món digital ha transformat per complet les nostres vides, en general, i les dels periodistes, en particular. Les màquines d'escriure i les cintes d'àudio han deixat pas als ordinadors i minidisques. Si la revolució industrial va suposar la fi d'una forma de producció artesanal, l'entrada a l'era digital ha comportat la pràctica desaparició del format analògic.

On més s'ha notat el salt a l'era digital ha estat, òbviament, en el món audiovisual: "La digitalització ha canviat molt la feina tant del redactor com del tècnic, però també la del documentalista", remarca Xavi Sánchez, responsable dels arxius sonors de Ràdio Barcelona. "Hem deixat la màquina d'escriure, les fitxetes de cartró i les bobines obertes per dependre d'un ordinador i d'un servei informàtic", apunta.

La ràdio pionera a Catalunya va decidir fer el salt al format digital l'any 1996 i, aprofitant les noves tecnologies, el departament de documentació i el de sistemes van començar a plantejar-se la necessitat de crear un programa que permetés que tota la cadena SER tingués accés als arxius sonors de l'emissora. "Fins fa un temps era molt complicat compartir aquests arxius i per enviar o rebre el tall de veu gairebé necessitaves que pràcticament es donés una conjunció astral: tenir

lliure un tècnic i estudi aquí, que passés el mateix a Madrid, que fos a l'hora i poder tenir el temps per fer-ho", recorda Sánchez que destaca que "la ràdio requereix un servei obert les 24 hores del dia i la tecnologia ha aconseguit que sigui accessible per a tothom".

La solució es diu Enciclomedia, un sistema amb el qual es comparteix l'arxiu, es poden consultar les bases de dades digitalitzades i que es troba operatiu des que l'emissora va tornar a l'edifici de Casp el juny de 2002.

En l'actualitat, quan un redactor arriba a la ràdio pot editar des del seu ordinador els talls del seu minidisc amb el programa Dalet 5.1 i, automàticament, l'àudio passa a ser accessible a tothom. "Així, per exemple, si avui es produís un cas com la mort d'Urruti ja no em trucarien de matinada perquè anés a l'emissora a buscar la documentació sonora relacionada amb l'exporter del Barça", aclareix Sánchez.

Però, què passa llavors amb la discoteca i fonoteca anteriors? El 1993 Ràdio Barcelona va fer cessió del seu arxiu sonor a la Fonoteca de la Generalitat per tal que es digitalitzés. Dotze anys després la realitat és que, com apunta Sánchez, només s'ha digitalitzat un 10% de la fonoteca i 1% de la discoteca. La ràdio no disposa d'hemeroteca pròpia, sinó que recorre a altres

De la mateixa manera que hi ha molts periodistes que es pregunten com hem pogut viure tant temps sense el telèfon mòbil, molts són els que no aconsegueixen recordar de quina manera es treballava sense el Google. Però no solament de Google viu el periodista. Així com hi havia vida documental abans del seu naixement, el pare de tots els cercadors no ha acabat amb els serveis de documentació dels mitjans de comunicació que, això sí, han vist com la digitalització ha canviat radicalment les seves vides.

Còpia per Ràdio

Ràdioteatre "Els sense cor"
de Apel·les Mestres
Ràdio Barcelona, 1970
RB-BO 2012 - 2014

1. RB-BO 2012 1 de 11
2. RB-BO 2013
3. RB-BO 2014

Arxius de la Cadena SER a Barcelona. Els responsables de documentació han viscut un gran canvi gràcies a les noves tecnologies.

hemeroteques digitals com My news online. Per tal de poder reproduir formats antics disposen d'un equip que està format per de dos magnetòfons de diferents velocitats, una platina de discos, reproductors de DAT i mini-disc, i de disc magnet òptic. De fet aquest era el format amb el que es guardaven els programes i informatius de la cadena fins que es va decidir passar al CD.

Aquest és el mateix salt que van haver de fer a Ràdio Nacional d'Espanya. L'arxiu de la delegació de Barcelona va néixer el 1968 i, com recorda el seu responsable, Josep Bernet, inclou tota la programació emesa des d'aleshores, així com tots els concerts de Ràdio 4. A la seva audioteca conviuen tot tipus de formats, mentre que a l'arxiu de Madrid, que contenia dos milions de

documents de paraula i música, es va digitalitzar entre els anys 1999 i 2002. El procés, que va córrer a càrrec d'IBM, va costar 1.000 milions de les antigues pessetes i va comportar que la fonoteca de Barcelona passés de 30.000 discos a la meitat i de 80.000 singles a 2.000.

La revolució industrial va suposar la fi de la producció artesanal mentre que l'era digital comporta la pràctica desaparició del format analògic

D'aquesta manera, els redactors poden visionar amb el programa Isis l'arxiu de la delegació i mitjançant el programa Sirtex accedeixen als arxius sonors i de premsa de RTVE, tot i que han de demanar als documentalistes que els hi transfereixin.

LA REVOLUCIÓ DE LA IMATGE

Fa uns tres anys que els serveis de documentació de la delegació de TVE-Sant Cugat ja han penjat les estidores i només guarden les informacions de premsa en format digital. Des de fa sis mesos, l'extens fons audiovisual de la casa, que es va inaugurar l'any 1974, s'ha començat a digitalitzar.

De moment, però, es guarda en format cinta com apunta Antonio Zamora, cap del departament. "No ha estat gens traumàtic, ens hem reciclat perfectament", assegura. De moment es va rescatant el que es necessita en cada moment, començant per les cintes de dues polzades. De totes maneres, donada la magnitud de l'arxiu, els

ATRON L1910B

Documentació d'Arxiu de Parallels d'Antena - Microsoft Internet Explorer

Fitxa

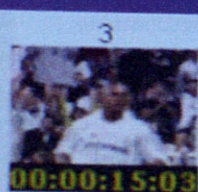
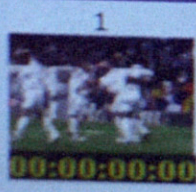
Estrats

Paral.lel

Visor

TN MIGDIA (2005-10-03) [CE]

Keyframes

(Shift+Click: In , Ctrl+Click: Out, Alt+Click: S

redactors encara no tenen accés directe a les imatges, sinó que veuen una descripció de les mateixes amb fotografies adjuntes.

Per contra, amb l'entrada del nou mil·lenni, Televisió de Catalunya

Les noves tecnologies han suposat una "autèntica revolució" a TV3, segons els responsables de documentació de la televisió

decidir fer la seva entrada al món digital. En l'actualitat, tots els esports i informatius s'emeten ja en aquest format. Aquesta conversió ha suposat "una autèntica revolució a la casa", com afirma Alicia Conesa, cap del departament de documentació.

TVC va apostar per la creació d'un programa propi, Digiton suite, que

El món digital ha permès agilitzar molt tant les tasques dels redactors i editors com la dels documentalistes

integrés tecnologies ja existents. El salt de l'analògic al digital es va fer de manera progressiva. Així, la primera secció dels informatius que es va decidir abordar va ser la d'Internacional, perquè el més fàcil era fer entrar directament el que arribava de satèl·lit al servidor. La redacció s'hi va anar incorporant durant el 2003 i al

La digitalització permetrà preservar les imatges que estan en formats que, actualment, ja comencen a ser obsolets

setembre d'aquell any es van començar a arxivar en format digital tots els informatius i esports que, en l'actualitat, ja es produeixen, emeten i arxiven en aquest format. "El gran avantatge és l'accés simultani –afirma Conesa– Abans, quan es moria algun perso-

natge, ja tenies a l'editor del migdia, del vespre, al de *La nit al dia* i al del sumari barallant-se per la cinta. Ara tothom hi pot tenir accés alhora".

El món digital ha permès agilitzar molt tant les tasques dels redactors i editors

com la dels documentalistes. "El material passa directament de producció a l'arxiu i s'emmagatzema digitalment. La catalogació

és bastant similar perquè hem de fer la transcripció per poder-ho trobar, però la recerca és molt més ràpida perquè ens estalviem anar a buscar la cinta i rastrejar el punt exacte. Ara ja s'estan baixant uns tres-cents clips diaris. El més important és que pots baixar-te un fragment sense haver de passar tot el document sencer. Això, sobretot pels

d'esports, és fantàstic perquè pots recuperar només la jugada sense haver de veure tot el partit".

El fet que els redactors tinguin accés directe a part de l'arxiu ha provocat un canvi en les consultes: "Moltes coses les busquen directament els usuaris i quan fan alguna comanda al documentalista es tracta de coses molt específiques", apunta Conesa.

Des de la seva creació l'any 1983, el Departament de Documentació de

TVC compta amb dues àrees: la videoteca, que disposa de 300.000 cintes, i la de documentació escrita, en què des de l'any

2000 treballen exclusivament en format digital. "Des del principi, hem seguit una política molt conservadora, però ara ja comencem a tenir problemes de preservació. No tant perquè el vídeo s'esborri, ja que si els tens en condicions adients no has de

Sense por a l'edat mitjana digital

L'augment imparable de la tecnologia pot donar lloc a forats negres. Això és el que asseguren tots aquells que auguren l'adveniment d'una era mitjana digital. Segons aquesta teoria, una gran apagada podria provocar la desaparició de quantitats ingents d'informació.

L'evolució dels programes de lectura i reproducció d'arxius digitals i la manca d'una còpia física de la documentació pot provocar la pèrdua d'informació. "La NASA encara ho té tot microfilm. Així mai tindran problemes", assegura Miren Casado, cap de Documentació d'*El Periódico*. Encara que reconeix que "seria irresponsable no tenir-ho en compte", considera que tenen les esques cobertes amb les còpies de seguretat. "Si avui hi hagués un desastre, les cintes estan més repartides, però del material digital també se'n fan còpies de seguretat", afirma Alicia Conesa, cap de Documentació de TVC, qui apunta que la digitalització permetrà preservar les imatges que estan en formats que actualment ja comencen a ser obsolets.

Xavier Sánchez, responsable de Ràdio Barcelona, considera que, de cara al futur, "l'objectiu seria tenir la major part del fons en format en línia perquè evitaria el problema de reproducció, ja que segur que sempre hi ha un programari de conversió. I si només ho tens en format físic tens el problema que la conversió s'ha de fer en temps real".

El "arxiu perduts" de la SER

Després que el Partit Popular perdés les darreres eleccions generals, el periodista José Luis Jiménez Losantos va començar a denunciar des de la COPE que la cadena SER havia "perdut" els seus arxius sonors compresos entre els dies 11 i 14 de març, és a dir, entre els atemptats d'Al Qaeda i els comicis.

Aquesta afirmació es va demostrar com a falsa i, de fet, a més de servir per endur-se un Premi Ondas aquests suposats arxius perduts van servir també per forçar la retirada del llibre d'Alfonso Urdaci *Días de radio y furia*. L'excav dels informatius de TVE havia dit que Fernando G. Delgado havia declarat el 13 de març al programa de la SER *'A vivir que son dos días'* que "demà tenen vostès l'oportunitat d'acabar amb gent com Jiménez Losantos, Carlos Dávila, Alfonso Ussía y Alfredo Urdaci, hereus directes dels que van assassinar García Lorca".

Segons la llei, les ràdios i televisions han de guardar el conjunt de la seva programació durant un període de sis mesos per a qualsevol tipus de disposició legal. En alguns casos, però, es fa l'esforç per anar més enllà d'això, com apunta la cap de Documentació de Televisió de Catalunya, Alicia Conesa: "Encara que, per llei, l'haguem de tenir mig any no ens podem quedar només aquí. I és que hem de tenir en compte que més que un simple arxiu, som els guardians de part de la història del país".

tenir problemes, sinó perquè els formats són obsolets", argumenta Conesa. Aquest mes d'octubre s'ha començat a digitalitzar l'arxiu històric de cintes. Part d'aquesta tasca es porta a terme amb personal de Ca n'Ensenya, segons un conveni signat amb la Conselleria de Benestar social.

A finals de 2004, tenien ja unes dotze mil hores en format digital accessibles des de qualsevol PC de la xarxa, que es

Els documentalistes han deixat de ser emmagatzemadors per convertir-se en creadors de notícies, el que suposa apostar per una tasca intel·lectual

guarda en un sistema robotitzat d'emmagatzematge massiu. Alguns materials es guarden també en cintes, en part perquè encara hi ha programes de la casa que funcionen amb aquest format. "A més, funciona com a sistema d'emergència perquè quan depens d'un entorn informàtic tard o d'hora pot caure. El problema és que la gent s'ha acostumat tant a treballar en format digital que gairebé no se'n recorden de treballar amb cinta", aclareix la responsable de documentació de TVC.

La premsa escrita no ha quedat, però, al marge de la revolució digital. "Ara

En els darrers anys les seccions de documentació dels diaris han vist canviar radicalment la seva feina diària.

la feina és més interessant, perquè les consultes són més elaborades i contem amb els recursos tècnics adients", assegura Miren Casado, cap del servei de documentació d'*El Periódico de Catalunya*. Un punt en el qual coincideix el seu col·lega de *La Vanguardia*, Carles Salmurri: "La nostra feina ha canviat radicalment. Abans aplicàvem una piràmide on la

base era la feina manual, mentre que gairebé no hi havia espai per a la intel·lectual. Ara la piràmide s'ha invertit".

Casado va advocar per una transició lenta a la digitalització de l'arxiu que, d'una banda, respectés el període d'adaptació dels redactors a la consulta de dossiers en suport paper i, de l'altra, donés temps al Departament d'I+D per desenvolupar el programari (*software*) adient a les necessitats del diari.

Així, des de 1994 fins a 2001 es va passar l'edició del diari a format magnètic al qual podien tenir accés per mitjà del programa d'edició de texts RED1 mentre se seguïen procedint diàriament al "tallaienganxa" tradicional.

Simultàniament al format magnètic, també es guardaven les fotos d'agència en discs òptics. "El motor de recerca donava accés a una còpia en baixa resolució amb un codi amb què capturàvem la d'alta resolució per posar-la en plana", explica la cap d'un equip de deu documentalistes.

A partir de 2001 es va decidir, d'acord amb el departament de sistemes, impulsar un programa propi, Intramedia, que millorés el sistema de recerca per a tots els membres del Grup Zeta que, des de mitjans d'aquest any, ja hi tenen accés. Es preveu que l'abandonament definitiu del format paper arribarà a partir de gener de 2006.

ELS RETALLS, ARXIVATS

L'arxiu de *La Vanguardia* va començar a funcionar als anys trenta però, com apunta Salmurri, va tenir realment sentit des dels setanta fins als noranta:

L'arxiu d'El Periódico de Catalunya està actualment digitalitzat. A la pàgina deu, imatge del servei de documentació de TV3.

“Durant la dictadura no tenia sentit perquè no hi havia informacions de pràcticament res i als noranta, l'electrònica el substitueix”. A partir de 1994, es van començar a guardar les dades i fotografies en format digital per tal que poguessin estar a l'accés de tots els membres del Grup Godó, mitjançant dos programes de Digital collection i Veriti. Paral·lelament, l'any 2000 es va acabar de passar en format PDF tota la col·lecció del diari des de la seva fundació, el 1881. “En Palau i Fabre va passar-se tres mesos buscant, exemplar per exemplar, una crítica sobre Picasso i no hi va haver manera. Avui la tindries en 20 segons”, comenta. L'any 2003, amb el trasllat a l'edifici de Francesc Macià, es va decidir fer el salt el definitiu al digital i les carpetes, que ocupaven 500 metres

quadrats a l'antic edifici del carrer Pelai, van anar a parar a una magatzems de Montcada i Reixach als quals, puntualment, demanen material. “Vàrem haver de fer una selecció de fotografies. Dels dos milions que teníem en vam digitalitzar 400.000”.

Una laboriosa recerca que fins fa pocs anys necessitava de mesos de feina avui pot realitzar-se en 20 segons

Ara les fotos les guarden en línia durant vuit dies. Abans de decidir abandonar-los, havien fet una enquesta a la redacció que va demostrar que les consultes havien baixat en picat.

Ara l'equip de Salmurri triga tres hores i mitja en reconstruir l'edifici en

línia mentre que abans trigaven 18 hores. Casado reconeix que “el que tenim ara és un luxe comparat amb els recursos de què havíem disposat”. A més de l'arxiu de notícies del diari, amb 278.000 entrades biogràfiques i 42.589 dossiers temàtics, a *El Periódico*

també consulten el servidor català My news on line així com a Factiva, una base de dades amb 5.000 fonts, i als diaris i butlletins

oficials. A *La Vanguardia*, també recorren a Factiva i a la base de dades de l'Agència EFE: “Són quasi tan ràpides com anar a buscar el dossier”, apunta Salmurri que assegura que la major revolució per al seu gremi és que “hem passat de ser emmagatzemadors a creadors de notícies”.